

7. Нохонов В.И. Психология взаимоотношений школьников // Физическая культура в школе. – 1972. – № 10. – С. 45.
8. Сацюк П.П. Они воспитывают «трудных» // Физическая культура в школе. – 1980. – № 10. – С. 33.
9. Станкин М.И. Арифметика взаимопонимания // Физическая культура в школе. – 2001. – № 4. – С. 44-46.
10. Станкин М.И. Добро, честь, выдержка – путь к сердцу ученика. Нравственное отношение в коллективе // Спорт в школе. – 1996. – № 3. – С. 5.
11. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – С. 206, 207, 209, 219.
12. Щуркова Н. Кому с кем трудно? О подростке и его особенностях // Физическая культура в школе. – 1971. – № 10. – С. 20-21.

The author of the article concentrates attention on problems in relation to studies, with which clash as teachers. Particularly to put teens, «heavy» children and hypermobile children. This age that is named heavy, that hides in itself mass of unconcerns. Therefore the teacher of physical culture must know and study them individual features, to understand reasons of their conduct, be careful in intercourse – to perceive them such which they are, not to press on a student by the authoritarianism, to be not at war with him, but understand and respect as personality. Foggied that these children need the special attention, support, understanding and corrective help from one side teachers and adults.

Key words: schoolboys, teacher, physical culture, teens, instruction, education, individual peculiarity, temperament, character, aggressive, hypermobil.

Отримано 03.10.2009

УДК 37.037

Л. Д. Гурман

кандидат педагогічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПЕДАГОГІЧНЕ МОТИВУВАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ

В статті розкриваються педагогічні умови формування у школярів мотивації та стимулювання до самостійних занять фізичними вправами в процесі навчальної та позакласної роботи з фізичного виховання.

Ключові слова: мотивація, педагогічна діяльність, стимулювання, фізична культура, навчання.

Актуальність. Останнім часом, як зазначають педагоги, фізіологи, гігієністи і психологи, рухова активність дітей поступово знижується. За час навчання в школі кількість здорових дітей зменшується у 3-4 рази. На час випуску з школи багато учнів набувають хронічних хвороб. При цьому шкоди завдає не сама розумова праця, а її супутник – позбавлений рухів або значно обмежений в них спосіб життя.

Як показали результати опитувань, у більшості школярів не сформовані суспільно значущі мотиви фізкультурної діяльності, не виховується інтерес до систематичних занять фізичними вправами. Більшість школярів не вміють самостійно складати індивідуальні плани тренувальної діяльності, у них відсутні

найпростіші уявлення про основні методи розвитку сили, швидкості, витривалості, гнучкості та спритності. Усе це вказує на те, що школярі, для підвищення рівня фізичної підготовленості не використовують систематичні самостійні заняття фізичними вправами у позашкільний час.

Отже, потрібні допоміжні форми фізичного виховання, необхідний новий методичний підхід до фізичного виховання в школі, спрямований не тільки на розвиток рухових здібностей, вмінь та навичок на уроках фізичної культури, але й на формування у школярів стійкої мотивації до самостійних занять фізичними вправами, виховання у них потреби до фізичного самовдосконалення.

Методи дослідження. Вивчення практики роботи по формуванню у школярів мотивації до самостійних занять фізичними вправами проводилося шляхом аналізу методичної і спеціальної літератури, публікацій про досвід такої роботи в загальноосвітніх школах, програмно-методичних і нормативних документів, вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду, спостережень на уроках фізичної культури, бесід із вчителями і методистами фізичної культури, класними керівниками, вивчення документації планування, звітів шкіл з питань фізичного виховання, анкетування школярів, обстеження їх фізичної підготовленості.

Результати дослідження та їх обговорення. Основними педагогічними засобами мотивації фізкультурної діяльності є мотивування та стимули.

Мотивування – це сукупність фактів, аргументів і доказів, які використовує учитель в навчальній діяльності для переконання учнів у необхідності систематичних самостійних занять фізичними вправами.

У навчальній роботі використовують типи мотивувань, які розкривають значущість предмету «фізична культура»; показують значення кожного розділу програми з фізичного виховання та спрямовані на переконання учнів в значенні кожної теми навчальної програми.

Для того, щоб мотивування були дійовими, їх необхідно підбирати для кожного учня індивідуально, з урахуванням їх наочності, рівня розвитку учнів, лаконічності, доступності доказів.

Мотивування з кожної навчальної теми повинні оновлюватись. Для цього учитель використовує методичну, науково-популярну, тематико-спортивну, художню літературу з питань впливу систематичних занять фізичними вправами на різні сфери життєдіяльності учнів.

Формування мотивів здійснюється більш ефективно, якщо мотивування поєднують зі стимулами. Стимули – це зовнішні, по відношенню до змісту і мети діяльності, впливи, за допомогою яких формуються мотиви. Мотиви відрізняються від стимулів тим, що вони безпосередньо пов'язані з предметом діяльності. Як основні стимули використовуються спеціальні засоби спонукання: успіх, заохочення і покарання, оцінка, гласність досягнень учнів.

Одним з найважливіших стимулів підвищення навчальної діяльності є створення такої навчальної ситуації, в якій учень зміг би досягнути успіху. Відомо, що тривала відсутність успіху формує в учнів негативне ставлення до цієї діяльності, знижує її ефективність.

Засобами активізації навчальної діяльності учнів в процесі навчальної і позакласної роботи є такі стимули, як заохочення і покарання.

Заохочення – це міра педагогічного впливу, яка виражає позитивну оцінку діяльності людини. Сенс заохочення полягає в спонуканні всіх без винятку учнів до активного, зацікавленого вивчення навчального предмету.

Основними видами заохочення в процесі навчальної і позакласної роботи з фізичної культури є: довіра вчителя, похвала, усна подяка перед класом, почесні доручення і т.д.

Основними вимогами до заохочення є:

- 1) їх диференціація: слабкі учні заохочуються навіть за незначні успіхи;
- 2) заохочення повинні бути гласними;
- 3) вони повинні бути адекватні досягненням, які стали результатом власних зусиль школяря;
- 4) учитель повинен на кожному занятті знаходити об'єктивні підстави для того, щоб похвалити як найбільше учнів;
- 5) кожне заохочення аргументується і супроводжується вказівками стосовно того, що можна і потрібно зробити краще;
- 6) заохочення повинно бути конкретним і об'єктивним: тільки в цьому випадку воно спонукає учнів до досягнення більш високих навчальних результатів;
- 7) заохочення повинно бути обґрунтованим і справедливим: воно повинно відображати не тільки виконання навчальних завдань, але і старанність, ініціативу, сумлінність та інші особисті якості учня;
- 8) заохочення повинно сприяти вихованню в учнів почуття обов'язку і відповідальності, розвивати вміння критично оцінювати себе і результати своєї діяльності.

Для того, щоб перелічені вимоги до заохочення були дійовим фактором підвищення активності в навчальній роботі, необхідно враховувати суб'єктивні якості учнів, їх характер, темперамент, ставлення до фізичної культури, їх інтереси: одне і те ж заохочення може по-різному і навіть протилежно впливати на різних учнів. Виховна робота неможлива без такого засобу, як покарання. Покарання – є мірою педагогічного впливу на учня, який порушує правила поведінки через свою неорганізованість, безвідповідальність і т.д. Покарання використовується тільки тоді, коли засоби переконання в силу певних причин перестали бути дійовими. Основними видами покарань є: осуд, усна догана перед класом, зауваження, позбавлення задоволення тощо.

Одним з найпоширеніших стимулюючих засобів підвищення навчальної активності на уроках фізичної культури є оцінка. За допомогою оцінки учитель фіксує як незначні, так і більш вагомі зрушення в знаннях, технічній та фізичній підготовленості учнів. Оцінка, як одна з форм навчальних стимулів, виконує такі функції: 1) спонукає учнів до активної пізнавальної та практичної діяльності на уроках фізичної культури; 2) за допомогою оцінки учитель здійснює контроль за результатами навчання і виховання, отримує інформацію для суджень про здібності та старанність учнів; 3) повідомляє учням про правильність їх дій (зворотній зв'язок для учнів). Оцінка повинна відповідати таким вимогам: а) систематичності; б) об'єктивності; в) аргументованості. Не менш важливим стимулом у формуванні мотивації до фізичної культури є гласність досягнень учня. Досягнувши певного успіху у будь-якому показнику фізичної підготовки, учень повинен знати про це, і це повинен знати не тільки він, але і інші.

З метою визначення стану проблеми самостійних занять фізичними вправами та ставлення школярів різного віку до занять фізичною культурою і спортом, було проведено анкетування. Також встановлено завдання виявити, які форми фізичної культури виконуються школярами та скільки разів на тиждень вони займаються самостійно чи під керівництвом батьків.

У ході дослідження встановлено, що 94,9% хлопців та 70,4% дівчат вважають, що двох уроків фізичної культури на тиждень недостатньо для підтримки доброго фізичного стану. 65-75% школярів цього віку хотіло б займатись фізичною культурою у школі 4-5 разів на тиждень.

Дослідження показало, що учні випускних класів загалом знають про позитивний вплив занять фізичною культурою і спортом на організм, але дійсно стійка мотивація до занять фізичними вправами сформована лише в невеликій кількості учнів. Так, за результатами анкетних даних, систематично фізичними вправами вдома займаються лише 11,0% хлопців та 8,0% дівчат; спортивні секції відвідують 37,5% хлопців та 25% дівчат; щоденно виконують ранкову гігієнічну гімнастику лише 20,5% хлопців та 15,6% дівчат.

У ході дослідження встановлено причини, що заважають займатися фізичними вправами вдома. На брак часу посилаються 35,9% хлопців і 38,2% дівчат; відсутність бажання відзначили 33,3% хлопців та 18,2% дівчат; не знають, як займатися і потребують допомоги в організації проведення самостійних занять вдома 20,5% хлопців та 16,4% дівчат. На брак часу вказують в основному ті школярі, котрі не вміють правильно спланувати свій день, не мають навичок складання і не дотримуються правильно спланованого режиму дня.

Висновки. Формуванню мотивації до фізичного вдосконалення школярів сприяє дотримання таких педагогічних умов:

- цілеспрямоване мотивування і стимулювання до фізичної діяльності;
- формування позитивного ставлення до занять фізичними вправами;
- прищеплення інтересу до активних занять фізичними вправами;
- озброєння знаннями з фізичної культури та вмінням самостійно займатись фізичними вправами;
- залучення до систематичних занять фізичною культурою за місцем проживання.

Список використаних джерел:

1. Булавкина Т.А. Коррекция мотивов у студентов технических вузов средствами физического воспитания: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / МГАФК. – Малаховка, 1997. – 22 с.
2. Дубенчук А. Духовне здоров'я – фундамент здоров'я фізичного // Фізичне виховання в школі. – 1998. – № 3. – С. 28-33.
3. Дубогай А.Д. Психолого-педагогические основы формирования здорового образа жизни школьников младших классов: автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01 / Киевск. гос. пед. инст. – К., 1991.
4. Ємець О. Педагогічні ситуації в підготовці вчителя фізкультури // Фізичне виховання в школі. – 1998. – С. 10-11, 34.
5. Занюк С.С. Мотивація діяльності спонукання, активність, успіх. – Луцьк: Волинський держ. ун-т, 1998. – 123 с.
6. Махновец С.Н. Взаимосвязь мотивации и способностей подростка в структуре регуляции его деятельности: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 19.00.07 / Психол. ин-т Рос. акад. образования. – М., 1996. – 18 с.
7. Сінгаєвський С.М. Фізичне виховання – здоров'я школярів. – Кам'янець-Подільський, 2002.
8. Тараненко А.Ф. Формирование мотивации к занятиям физическими упражнениями в зависимости от профессиональной ориентации: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / МОГИФК. – Малаховка, 1992. – 24 с.
9. Трещалин В.Ф. Формируя навыки самостоятельности // Физическая культура в школе. – 1995. – №6. – С. 30-35.

The article deals with the pedagogical conditions of formation of the pupils' motivation and stimulation to do physical exercises autonomously in the process of school and out-of-school training.

Key words: motivation, pedagogical activity, stimulation, physical education, studying.

Отримано 04.10.2009

УДК 37.015.31:767]:376

Г. А. Єдинак

кандидат педагогічних наук, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

М. П. Мисів

кандидат педагогічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДЕЯКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ІЗ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ

Виявлено невирішеність проблеми нормативного забезпечення фізичного виховання дітей з церебральним паралічем. За даними наукової літератури основу його розроблення повинні складати загальноприйняті у такій практиці принципи, але виходячи зі специфіки мети процесу. За складом показників нормативне забезпечення повинно бути комплексне, оцінка – індивідуальна, сприяти розвитку дитини, формуванню інтересу і бажання до занять фізичним вихованням, стимулювати активність, реагувати на будь-які позитивні зрушення в показниках.

Ключові слова: діти з церебральним паралічем, фізичне виховання, нормативне забезпечення.

Вступ. Питання нормативного забезпечення є одним з найактуальніших і складних у теорії фізичного виховання дітей шкільного віку. Ще більше воно актуалізується в адаптивному фізичному вихованні, зокрема дітей з обмеженими церебральними паралічем функціями (надалі – діти з ОФ), оскільки зумовлено комплексом причин. Основними з них є: відсутність до недавнього часу нормативного забезпечення їхнього фізичного виховання як однієї з його основ; підвищена увага до рухової діяльності взагалі та реалізовану у фізичному вихованні зокрема в зв'язку з її провідною роллю в соціальній адаптації і фізичній реабілітації дітей з ОФ; щорічне збільшення кількості таких дітей в Україні й усьому світі [13; 23]. Крім цього, незаперечність факту важливості та необхідності нормативного забезпечення фізичного виховання дітей з ОФ пояснюється його визначальною роллю у формуванні мети, завдань, аналізі досягнень на етапах реалізації процесу для внесення необхідних коректив. Останні, в свою чергу, є важливим складником системи управління фізичним станом дітей з ОФ у процесі фізичного виховання [17].

Дані літератури свідчать про існування на сучасному етапі двох основних підходів до оцінювання результатів рухової діяльності осіб з ОФ – розвивальний і функціональний (development and functional approach) [18; 22]. Перший передбачає використання таких показників: розвитку фізичних якостей – ви-